

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради

Кафедра філософії та суспільно-гуманітарних дисциплін

ПРОЄКТ

на тему:

Реалізація принципу наступності в початковій та базовій середній школі в програмах мовно-літературної галузі

Виконали:

учасники дистанційного тренінгу
НУШ-2022 (5 клас),
Група 10 (тренерка Шацька Н.М.)
(3.11-8.11. 2021)

Гаряга О.М., Дублій О.В.,
Лазарь Н.А., Цемашко К.О.

Науковий керівник:

Шацька Наталія Михайлівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії та
суспільно-гуманітарних дисциплін
КЗ «ЗОІППО»ЗОР, тренерка НУШ

Запоріжжя

2021

ВСТУП

Кого і як вивчати — нагальне питання в епоху соцмереж та швидкого розвитку технологій. Що потрібно економіці знань, а чого бажають самі здобувачі освіти? На це можна подивитися крізь призму поколінного підходу. Цей підхід найчастіше використовують маркетологи для того, щоб зрозуміти, як продати товар різним цільовим аудиторіям. Соціологи дивляться на покоління через призму історичного контексту та демографічних процесів, а політики розраховують, як вплинути на вибір під час голосування.

Але є ще одна сфера, для якої вивчення поколінних зрушень та змін ціннісних орієнтирів стає життєво важливим — це система освіти. Фахівцям цієї галузі необхідно зрозуміти, як навчати дітей, які сідають за парти шкіл. Наразі ми маємо справу з представниками покоління Z.

Так хто ж такі діти Z? Все, що їх цікавить, вони запитують у гугла, а не у батьків чи вчительки, дорогу знайдуть за допомогою навігатора, а товар замовлять в інтернеті. Вони одночасно роблять кілька справ: вчать уроки, листуються з трьома друзями, слухають музику та розмовляють з мамою. Саме це призводить до того, що швидкість сприйняття інформації різко зростає. Мозку, що привчений до високої швидкості обробки інформації, стає нудно, коли інформації мало, наприклад, під час уроків.

Виховувати покоління Z складно, а ще важче виплекати ідеального випускника НУШ: особистість, інноватора, патріота. Ми, вчителі, повинні йти в ногу з часом, і тому особисте зростання є запорукою того, що наші учні, дійсно, стануть гордістю України та світу.

Актуальність: українська мова - один із найскладніших предметів у курсі середньої школи, тому дотримання одного з основних принципів дидактики - принципу наступності, необхідне. Адже саме він впливає на

поступовий, накопичувальний розвиток учня як мовної особистості, формує комунікативну компетентність учнів початкової та основної школи, забезпечує безперервність шкільного мовного навчання. Все це свідчить про актуальність обраної теми.

Мета: простежити та охарактеризувати реалізацію принципу наступності в програмах НУШ з української мови початкової і базової середньої освіти. Визначити його роль у вивченні рідної мови, з'ясувати, як він реалізований під час розвитку комунікативної компетентності учнів.

Завдання: подати короткий теоретичний матеріал щодо проблеми наступності початкової та основної школи, розглянути методичне забезпечення цієї моделі.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

М. Т. Рильський писав: “Нове життя нового прагне слова...”, - і підтвердженням цих слів є впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 89 та Концепції НУШ, ухваленої рішенням колегії МОН 27/10/2016.

Звичайно, реалізація концепції НУШ в адаптаційному циклі базової середньої освіти на сучасному етапі є проблемною, бо треба навчити не лише дітей і вчителів, а перебудувати всю систему застарілої, звичної української освіти. На допомогу приходить “канва” ключових компетентностей та наскрізних вмінь, які переплітаються і є взаємодоповненням одне одного. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь відбувається за допомогою різноманітних форм, прийомів та методів навчання, які засвоюються вчительською спільнотою

під час вебінарів, де виконуються різноманітні пошукові завдання для вдосконалення професійної майстерності, бо лише пошук нового в роботі вчителя є рушієм розвитку, і саме вчитель повинен бути в авангарді суспільних змін.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та інших нормативно-правових документів – загальна середня освіта спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, доступності, системності, інтегрованості, наступності і перспективності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості.

На нашу думку, одним із ключових принципів серед названих є принцип наступності і перспективності, оскільки саме він “ліг в основу неперервної мовної освіти в Україні й спрямовує на використання набутих раніше знань і навичок під час вивчення мови на всіх етапах мовної освіти, встановлення зв’язку нового матеріалу з попереднім і підготовку до сприймання окремих тем курсу, орієнтацію на перспективу навчання мови в наступних етапах мовної освіти”. [2]

Як зазначають дослідники, наступність у навчанні повинна прослідковуватись у переході від простого до складного, в опорі на раніше вивчений матеріал, у врахуванні логіки предмета. Відповідно, зміст програми мовно-літературної галузі повинен бути збалансованим відповідно до року навчання й відповідати сучасним стандартам мовної освіти. Так, у початкових класах тільки ознайомлюються із певним поняттям чи мовним явищем, у 5-6 класах ці знання систематизуються і поглиблюються, у перспективі 7-8 класів вони засвоюються більш

абстраговано, щоб уже на рівні старшої школи остаточно систематизуватись, поглибитись і вдосконалитись.

При цьому постає необхідність у зосередженні уваги учнів на істотних ознаках нового - з одного боку, а з іншого - в одночасній можливості повертатись назад - спиратись на уже раніше вивчене і знане. Саме таким чином в сучасних програмах, і в програмах НУШ зокрема, їх автори зорієнтовують на форми, методи, прийоми і засоби опрацювання мовних, мовленнєвих, соціокультурних і комунікативних категорій відповідно до кожного класу.

Збереження наступності в навчанні української мови між молодшою і середньою ланками повинно виражатися:

- у відборі матеріалу, який би враховував загальний розвиток учнів, їх підготовленість й конкретні знання та навички, доступність цього матеріалу;
- у побудові занять, під час яких вчитель повинен підбирати такі форми й методи роботи і способи пояснення матеріалу, які б не сильно відрізнялись від тих, до яких учні звикли.[2]

Також необхідним є дотик між початковими і середніми класами як з окремих мовних тем, так і в удосконаленні мовленнєвих умінь і навичок учнів.

Укладачі Типової освітньої програми з української мови для 3-4 класів під керівництвом Савченко О.Я. [8] у пояснювальній записці до програми акцентують на тому, що одним із принципів, на яких побудовано зміст зазначеної програми, є принцип наступності і перспективності. При цьому проголошується необхідність враховувати під час навчання досягнення попереднього етапу, реалізовані у змістових лініях “Взаємодіємо усно”(аналіз усної інформації), “Взаємодіємо письмово” (формування

навичок письма), “Досліджуємо медіа” (робота з медіаресурсами), “Досліджуємо мовні явища” (опанування початкових лінгвістичних знань).

В свою чергу автори модельної навчальної програми “Українська мова. 5-6 класи” Заболотний О.В., Заболотний В.В. та інші [6] стверджують, що їх програмою врахована наступність між циклами навчання, що прослідковується у змісті, видах навчальної діяльності та очікуваних результатах.

Для визначення справедливості зазначеної авторської позиції було проведено порівняльний аналіз змісту навчального матеріалу та очікуваних результатів цих двох програм, зокрема розділу “Лексикологія”.

Автори типової програми для 3-4 класів в 4 класі у розділі “Лексика” пропонують досліджувати роль у мовленні лексичних груп слів (слова з прямим і переносним значенням, синоніми, антоніми, багатозначні слова, фразеологізми, застарілі слова й нові слова), а також дослідити походження окремих слів, як то запозичених з інших мов, та їх словотворення. Мовленнєвий аспект реалізовано у формуванні вміння вживати слова різних лексичних груп у власному мовленні.

Якщо простежити цю тематику в модельній програмі, то з’ясується, що багатозначні слова, слова в прямому і переносному значенні, синоніми, антоніми, фразеологізми пропонується вивчати в 5 класі відповідного циклу більш розширено. Новою для 5 класу є тема “Пароніми”. А от омоніми в модельній програмі представлені для повторення, хоча проаналізована нами Типова програма не пропонує їх для вивчення. Іншомовні слова, застарілі і нові - це теми 6 класу у модельній програмі.

Запропоновані у програмі активні інноваційні форми, методи і прийоми навчання перекликаються з тими, з допомогою яких реалізується освітній процес в початковій ланці НУШ

Отже, принцип наступності й перспективності як дійсно один з найважливіших у сучасній освітній діяльності певною мірою реалізовано як у Типовій програмі з української мови, так і в модельній. Але питання залишається актуальним і потребує суттєвого доопрацювання.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти 5-9 класи Нової української школи URL: <http://surl.li/apmne>
2. Корицька Г.Р. Навчання української мови: до реалізації принципу наступності й перспективності” URL: <http://surl.li/apneu>
3. Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.) URL: <http://surl.li/apmsa>
4. Мамчур Л. Реалізація принципу перспективності й наступності у процесі формування комунікативної компетентності URL: <http://surl.li/apnng>
5. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 5-х пілотних класах НУШ URL: <http://surl.li/apcsh>
6. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В. та ін.) URL: <http://surl.li/apnpn>
7. Наступність в освіті! - Навчання в новій українській школі URL: <http://surl.li/apnnt>
8. НУШ: Типова освітня програма для закладів ЗСО, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко URL: <http://surl.li/apmtx>

9. Реформа загальної середньої освіти: НУШ URL: <http://surl.li/apncd>
10. Сачек Т. Наступність - умова успішної адаптації URL: <http://surl.li/apnnn>
11. Талан Л. Варто чи ні? НУШ в середній ланці освіти URL: <http://surl.li/apnge>
12. 10 зручних інструментів для SWOT-аналізу URL: <http://surl.li/apnpf>

ДОДАТОК А.

Перелік видів діяльності на тренінгу

1. [Покликання на майданчик](#)
2. [Вироблення правил діяльності на тренінгу](#) (група 1)

3. [Таблиця настрою. Вправа “Світлофор”](#) (протягом тренінгу - зелений колір)
4. [Скринька ідей та очікувань](#) (фрейм 2, жовтий стікер)
5. [Аналіз Модельної програми](#) (фрейм 3, група 2, тьютор Соловйова Н.Л.)
6. [Завдання 2.1.](#) (група 2, фрейм 2)
7. [Ідеї: компетентнісно-орієнтовані завдання](#) (фрейм 2)
8. [Пригоди Колобка в Дивосвіті](#) (фрейм 1, група 1)
9. [Форум](#)
10. [Мотиватори/Демотиватори](#)
11. Залікова 1 [“Модельні програми: мовно-літературна галузь \(українська мова та література\)”](#).
12. Залікова 2 [Конструктор програми](#)
13. [Залікова 3](#)
14. Анкетування пройшла
15. Участь у вебінарах (брала участь у всіх вебінарах)

ДОДАТОК Б.

Інформація про автора проєкту

1. Лазарь Наталія Анатоліївна
2. Освіта: вища
3. Філолог, викладач української мови та літератури
4. Бердянський педагогічний інститут ім.П.Д.Осипенко, червень 2001 року
5. Педагогічний стаж - 20 років
6. Молочанський опорний заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів Молочанської міської ради. 71716 Запорізька область, м.Молочанськ, вул. Шкільна 34. тел 06178- 40 582 e-mail: mnvk519@gmail.com сайт закладу molshkola2.klasna.com
7. Вчитель української мови та літератури
8. Кваліфікаційна категорія - І
9. Немає
10. Моб.0984271654, na.an.lazar@gmail.com

ДОДАТОК В

1. [Презентація проєкту](#)